MUSIQIY FAOLIYAT JARAYONIDA TALABALARNING KREATIV QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING INDIVIDUAL-PSIXOLOGIK DETERMINANTLARI

K.T.Abdirimov[1]

1. "Urganch davlat universiteti" San'at kafedrasi Kafedra mudiri

Mas'ul muallif: Abdirimov Komil Toxirovich, "Urganch davlat universiteti" San'at kafedrasi Kafedra mudiri.

Received: 04 Noyabr 2026
Accepted: 09 Noyabr 2026
Published: 14 Noyabr 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Abdirimov, K. T. MUSIQIY FAOLIYAT JARAYONIDA TALABALARNING KREATIV QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING INDIVIDUAL-PSIXOLOGIK DETERMINANTLARI / K. T. Abdirimov // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 11, № 1. — B. 328–332.

Annotatsiya. Mazkur maqolada musiqiy faoliyat jarayonida talabalarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishga ta’sir etuvchi individual-psixologik determinantlar nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Kreativ qobiliyatlarning shakllanishida musiqiy tafakkur, tasavvur, emotsional sezgirlik, motivatsion yo‘nalganlik, mustaqil fikrlash va individual temperament xususiyatlarining o‘rni ochib beriladi. Shuningdek, musiqiy ta’lim jarayonida talabalarning ijodiy salohiyatini namoyon etishiga imkon beruvchi psixologik-pedagogik shart-sharoitlar hamda individual yondashuvning ahamiyati asoslanadi. Tadqiqot natijasida kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishga xizmat qiluvchi individual-psixologik omillarning o‘zaro aloqadorligi tizimlashtiriladi.

Kalit so'zlar: musiqiy faoliyat, kreativ qobiliyat, individual-psixologik determinantlar, ijodiy tafakkur, musiqiy tasavvur, emotsional sezgirlik, ichki motivatsiya, temperament, ijodiy salohiyat, musiqiy ta’lim.

ИНДИВИДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ РАЗВИТИЯ КРЕАТИВНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ МУЗЫКАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация. В статье теоретически анализируются индивидуально-психологические детерминанты, влияющие на развитие креативных способностей студентов в процессе музыкальной деятельности. Раскрывается роль музыкального мышления, воображения, эмоциональной чувствительности, мотивационной направленности, самостоятельного мышления и индивидуальных особенностей темперамента в формировании творческого потенциала личности. Особое внимание уделяется психолого-педагогическим условиям музыкального образования, способствующим проявлению творческой активности студентов, а также значению индивидуального подхода в развитии их креативных способностей. Систематизируются взаимосвязанные индивидуально-психологические факторы, обеспечивающие развитие творческого потенциала будущих специалистов музыкального направления.

Ключевые слова: музыкальная деятельность, креативные способности, индивидуально-психологические детерминанты, творческое мышление, музыкальное воображение, эмоциональная чувствительность, внутренняя мотивация, темперамент, творческий потенциал, музыкальное образование.

INDIVIDUAL PSYCHOLOGICAL DETERMINANTS OF STUDENTS’ CREATIVE ABILITIES IN MUSICAL ACTIVITIES

Abstract. This article provides a theoretical analysis of the individual psychological determinants influencing the development of students’ creative abilities in musical activities. It examines the role of musical thinking, imagination, emotional sensitivity, motivational orientation, independent thinking, and individual temperament characteristics in the formation of creative potential. Particular attention is paid to the psychological and pedagogical conditions of music education that encourage students to demonstrate creative initiative, as well as the importance of an individualized approach to developing their creative abilities. The study systematizes the interrelated individual psychological factors that contribute to the development of students’ creative potential in the field of music.

Keywords: musical activity, creative abilities, individual psychological determinants, creative thinking, musical imagination, emotional sensitivity, intrinsic motivation, temperament, creative potential, music education.

KIRISH

Bugungi globallashuv va ta’lim tizimidagi yangilanishlar sharoitida talabalarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish, ularning mustaqil fikrlashi, nostandart yondashuvlarni ishlab chiqishi hamda o‘z individual imkoniyatlarini ijodiy faoliyatda namoyon eta olishini ta’minlash oliy ta’limning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, musiqa ta’limi yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun kreativ qobiliyatlar kasbiy shakllanishning

ajralmas tarkibiy qismi bo‘lib, ularning musiqiy asarlarni ijro etish, talqin qilish, tahlil qilish, improvizatsiya yaratish va yangi badiiy g‘oyalarni ishlab chiqish imkoniyatlarini belgilaydi.

Musiqiy faoliyat insonning nafaqat eshitish, xotira va idrok jarayonlarini, balki tasavvur, emotsional kechinmalar, obrazli tafakkur, ijodiy mustaqillik va shaxsiy tashabbuskorlik xususiyatlarini ham faollashtiradi. Shu sababli talabalarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish masalasini faqat musiqiy bilim va ijrochilik mahoratini oshirish bilan cheklab bo‘lmaydi. Ushbu jarayon shaxsning individual-psixologik xususiyatlarini aniqlash, ularning ijodiy faoliyatga ta’sirini o‘rganish va har bir talabaning psixologik imkoniyatlariga mos rivojlantiruvchi ta’lim muhitini tashkil etishni talab qiladi.

O‘zbekiston Respublikasida madaniyat va san’at sohasini rivojlantirish, yoshlarning ijodiy qobiliyatlarini qo‘llab-quvvatlash hamda musiqiy ta’lim sifatini oshirish davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonunida ta’limning insonparvarlik, demokratik va uzluksizlik tamoyillari mustahkamlangan bo‘lib, ular shaxsning individual imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarishga xizmat qiladi [1]. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-fevraldagi PQ-112-sonli “Madaniyat va san’at sohasini yanada rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarorida yoshlarning musiqiy bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish, milliy cholg‘u ijrochiligini keng targ‘ib qilish hamda iste’dodli yoshlarni aniqlash va qo‘llab-quvvatlash vazifalari belgilangan [2].

Shuningdek, Prezidentning 2024-yil 15-noyabrdagi PQ-391-sonli qarorida musiqa madaniyati fanini o‘qitishni takomillashtirish va pedagoglarning kasbiy faoliyatini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilgan [3]. Shavkat Mirziyoyevning “Yangi O‘zbekiston strategiyasi” asarida ham inson kapitalini rivojlantirish, ta’lim sifatini oshirish va yosh avlodning intellektual hamda ijodiy imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarish masalalari taraqqiyotning muhim omillari sifatida yoritilgan [4].

Mavzuning dolzarbligi shundaki, musiqiy ta’lim jarayonida barcha talabalarga bir xil metodik yondashuvni qo‘llash ularning ijodiy imkoniyatlarini to‘liq namoyon etish uchun har doim ham yetarli bo‘lmaydi. Chunki ayrim talabalar musiqiy obrazlarni tez tasavvur qilish, yangi kuy va ohanglar yaratish hamda improvizatsiyaga moyilligi bilan ajralib tursa, boshqalarda ijodiy faollik emotsional sezgirlik, musiqiy xotira, ichki motivatsiya yoki o‘ziga bo‘lgan ishonch orqali namoyon bo‘ladi. Demak, kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishda individual psixologik farqlarni hisobga olish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Mazkur tadqiqotning maqsadi musiqiy faoliyat jarayonida talabalarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishga ta’sir etuvchi individual-psixologik determinantlarni nazariy jihatdan tahlil qilish, ularning tarkibiy xususiyatlarini aniqlash hamda kreativ rivojlanishni qo‘llab-quvvatlovchi psixologik-pedagogik yondashuvlarni tizimlashtirishdan iborat.

Tadqiqotning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

kreativ qobiliyatlarning psixologik mohiyati va musiqiy faoliyatdagi namoyon bo‘lish xususiyatlarini ochib berish;

talabalarning ijodiy salohiyatiga ta’sir ko‘rsatuvchi kognitiv, emotsional, motivatsion va individual-tipologik omillarni tahlil qilish;

musiqiy faoliyat turlari bilan kreativ qobiliyatlar o‘rtasidagi o‘zaro aloqadorlikni asoslash;

talabalarning individual xususiyatlarini hisobga oluvchi rivojlantiruvchi yondashuvlarni ishlab chiqish.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Kreativ qobiliyatlar psixologik fanlarda shaxsning yangi, original va ijtimoiy yoki amaliy jihatdan ahamiyatli g‘oyalarni yaratish imkoniyatini ifodalovchi murakkab psixologik hodisa sifatida o‘rganiladi. Ushbu tushunchaning ilmiy asoslari, avvalo, inson tafakkurining produktiv va divergent xususiyatlarini tadqiq etgan olimlarning ilmiy qarashlarida o‘z aksini topgan.

Amerikalik psixolog J. P. Guilford kreativlikni tafakkurning divergent xususiyatlari bilan bog‘lab, insonning muayyan muammoga bir nechta muqobil yechim topish, fikrlar xilma-xilligini namoyon etish va noodatiy g‘oyalarni ilgari surish imkoniyatlariga e’tibor qaratgan. Olim tomonidan ishlab chiqilgan nazariy yondashuvda fikrlash ravonligi, moslashuvchanligi, originalligi va g‘oyalarni takomillashtirish qobiliyati kreativlikning muhim ko‘rsatkichlari sifatida qaraladi [5]. Ushbu qarashlar musiqiy faoliyatga tatbiq etilganda talabaning bir musiqiy obrazni turli usullarda ifodalashi, kuyga muqobil davom yaratishi yoki ijro jarayonida mustaqil badiiy yechim topishi bilan namoyon bo‘ladi.

T. M. Amabile kreativlikning shakllanishida ichki motivatsiya, sohaga oid bilim va ko‘nikmalar hamda ijodiy fikrlash strategiyalarining o‘zaro ta’sirini asoslab bergan. Uning yondashuviga ko‘ra, insonning muayyan faoliyatga ichki qiziqishi va undan ma’naviy qoniqish olishi ijodiy natijaga erishishda muhim omil hisoblanadi [6]. Musiqiy ta’lim jarayonida bu holat talabaning faqat baho yoki tashqi rag‘bat uchun emas, balki musiqaga bo‘lgan shaxsiy qiziqishi, estetik ehtiyoji va o‘zini ijodiy namoyon etish istagi asosida faoliyat yuritishida ko‘rinadi.

Musiqiy kreativlik masalasini bevosita o‘rgangan P. Burnard musiqiy ijodkorlikni ko‘p qirrali va kontekstga bog‘liq jarayon sifatida talqin qiladi. Uning ilmiy yondashuvida musiqa yaratish, ijro etish, improvizatsiya qilish va musiqiy mazmunni yangicha talqin etish ijodkorlikning o‘zaro bog‘liq ko‘rinishlari sifatida izohlanadi [7]. Bu yondashuv talabalarning kreativ qobiliyatlarini faqat kompozitsiya yaratish bilan baholash noto‘g‘ri ekanligini ko‘rsatadi. Chunki musiqiy ijrodagi individual talqin, ohangga emotsional munosabat va ijodiy improvizatsiya ham kreativlikning muhim namoyon bo‘lish shakllaridir.

J. A. Sloboda musiqiy qobiliyatlar va musiqiy faoliyatning psixologik mexanizmlarini o‘rganishda musiqiy idrok, xotira, ijro ko‘nikmalari hamda musiqiy tajribaning o‘zaro aloqadorligiga e’tibor qaratgan [8]. Uning qarashlari musiqiy faoliyatning psixologik asoslarini tushunishda muhim ahamiyatga ega. Xususan, musiqiy materialni anglash, eslab qolish va qayta ishlash jarayonlari talabaning ijodiy yechimlar ishlab chiqish imkoniyatlarini kengaytiradi.

E. P. Torrance kreativlikni rivojlantirish va baholash masalalarini tadqiq etib, ijodiy fikrlashning ravonlik, moslashuvchanlik, originallik va ishlab chiqilganlik kabi ko‘rsatkichlarini tizimlashtirgan [9]. Mazkur mezonlar musiqiy ta’lim jarayonida talabaning ijodiy topshiriqlarni bajarish tezligi, musiqiy g‘oyalar xilma-xilligi, noodatiy ohanglarni yaratishi va taklif etilgan musiqiy yechimlarni rivojlantira olish qobiliyatini tahlil qilish uchun metodologik asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Tahlil qilingan ilmiy yondashuvlar shuni ko‘rsatadiki, kreativ qobiliyatlar alohida bir psixologik xususiyat bilan belgilanmaydi. Ular kognitiv imkoniyatlar, hissiy kechinmalar, motivatsion ehtiyojlar, shaxsiy mustaqillik va muayyan faoliyatga oid tajribaning o‘zaro ta’siri natijasida shakllanadi.

Mazkur masalaga individual-psixologik nuqtayi nazardan yondashilganda, birinchi navbatda, talabaning temperament xususiyatlari, xarakteri, qiziqishlari, qobiliyatlari, musiqiy idroki va ijodiy o‘ziga ishonchi e’tiborga olinishi lozim. Masalan, emotsional sezgirligi yuqori bo‘lgan talaba musiqiy asarning obrazli va hissiy mazmunini chuqurroq ifodalashga moyil bo‘lishi mumkin. Musiqiy tafakkuri va tasavvuri rivojlangan talaba esa mavjud musiqiy materialni qayta ishlash, yangi ohanglar yaratish va improvizatsiya qilishda faollik ko‘rsatishi ehtimoli yuqori.

Shu bilan birga, temperamentning muayyan tipi kreativ qobiliyatning mavjudligi yoki yo‘qligini belgilamaydi. U ijodiy faoliyatning sur’ati, emotsional namoyon bo‘lishi va tashkiliy xususiyatlariga ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shuning uchun musiqiy ta’limda talabalarni temperament yoki boshqa individual belgilar asosida qat’iy guruhlarga ajratish emas, balki ularning shaxsiy imkoniyatlarini hisobga olgan holda rivojlantirish maqsadga muvofiqdir.

Adabiyotlar tahlili asosida musiqiy faoliyat jarayonida kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishning quyidagi asosiy individual-psixologik determinantlarini ajratish mumkin:

Kognitiv determinantlar – musiqiy tafakkur, musiqiy xotira, idrok, diqqat, tasavvur va kognitiv moslashuvchanlik.

Motivatsion determinantlar – musiqaga ichki qiziqish, ijodiy ehtiyoj, o‘zini namoyon qilish istagi va kasbiy maqsadga intilish.

Emotsional determinantlar – musiqiy sezgirlik, empatiya, emotsional barqarorlik va badiiy kechinmalarni ifodalash qobiliyati.

Shaxsiy-irodaviy determinantlar – mustaqillik, qat’iyatlilik, ijodiy tavakkal qilish, o‘ziga ishonch va mas’uliyat.

Individual-tipologik determinantlar – temperament, xarakter xususiyatlari, individual ish sur’ati va shaxsning faoliyat uslubi.

Shunday qilib, mazkur tadqiqotning nazariy pozitsiyasi kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishni shaxsning tabiiy imkoniyatlari, egallagan musiqiy tajribasi va ta’lim jarayonida yaratiladigan ijodiy sharoitlarning o‘zaro ta’siri sifatida izohlashdan iborat.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot musiqiy faoliyat jarayonida talabalarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishning individual-psixologik determinantlarini aniqlash va nazariy jihatdan asoslashga yo‘naltirilgan. Tadqiqotning metodologik asosini shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv, faoliyat nazariyasi, tizimli yondashuv, individual-psixologik farqlarni hisobga olish tamoyili hamda kreativ tafakkurga oid psixologik konsepsiyalar tashkil etadi.

Tadqiqotda nazariy tahlil, ilmiy manbalarni qiyosiy o‘rganish, psixologik-pedagogik umumlashtirish, tizimlashtirish va konseptual modellashtirish metodlaridan foydalanish nazarda tutiladi. Ushbu metodlar orqali musiqiy faoliyatning talaba kreativligiga ta’sir ko‘rsatuvchi mexanizmlari, individual xususiyatlarning ijodiy faollik bilan aloqasi hamda kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish imkoniyatlari o‘rganiladi.

Tadqiqotning muhim metodologik xususiyati kreativ qobiliyatlarni faqat musiqiy ijro texnikasi yoki nazariy bilimlar darajasi bilan baholamaslikdan iborat. Bunda talabaning yangi musiqiy g‘oyalarni yaratishi, mavjud asarlarni individual talqin qilishi, improvizatsiyaga moyilligi, mustaqil ijodiy qaror qabul qilishi va o‘z faoliyatini tahlil qila olishi ham hisobga olinadi.

Musiqiy faoliyat jarayonida kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishning konseptual mexanizmi quyidagi ketma-ketlikda talqin qilinadi:

Individual-psixologik imkoniyatlar → musiqiy faoliyatga jalb etilish → ijodiy izlanish va tajriba → mustaqil musiqiy yechim → refleksiv baholash → kreativ qobiliyatlarning rivojlanishi.

Mazkur mexanizmda har bir bosqich o‘ziga xos psixologik vazifani bajaradi. Dastlab talabaning musiqiy idroki, qiziqishlari, emotsional xususiyatlari va ijodiy moyilligi hisobga olinadi. Keyingi bosqichda uni musiqiy faoliyatning turli shakllariga jalb etish orqali ijodiy tajriba shakllantiriladi. Yakuniy bosqichda esa talaba o‘zining ijodiy natijalarini tahlil qiladi, yutuq va kamchiliklarini anglaydi hamda keyingi ijodiy faoliyatini takomillashtiradi.

1-jadval.

Musiqiy faoliyat jarayonida kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishning individual-psixologik determinantlari

Determinantlar	Psixologik mazmuni	Musiqiy faoliyatdagi namoyon bo‘lishi	Rivojlantirish usullari
Kognitiv	Musiqiy tafakkur, xotira, idrok va tasavvur	Ohanglarni tahlil qilish, yangi musiqiy obrazlar yaratish	Musiqiy tahlil, ijodiy topshiriqlar, kompozitsiya
Motivatsion	Ichki qiziqish, ijodiy ehtiyoj, maqsadga intilish	Mustaqil ijodiy izlanish va musiqiy tashabbus	Individual loyihalar, ijodiy tanlovlar, mustaqil mashg‘ulotlar
Emotsional	Hissiy sezgirlik, empatiya va emotsional ifodalash	Musiqiy asar mazmunini obrazli talqin qilish	Musiqiy tinglash, emotsional tahlil, badiiy ijro

Determinantlar	Psixologik mazmuni	Musiqiy faoliyatdagi namoyon bo‘lishi	Rivojlantirish usullari
Shaxsiy-irodaviy	Mustaqillik, qat’iyatlilik, o‘ziga ishonch	Yangi g‘oyalarni ilgari surish va ijodiy qaror qabul qilish	Improvizatsiya, erkin ijodiy mashqlar, refleksiya
Individual-tipologik	Temperament, xarakter, individual faoliyat sur’ati	Ijro uslubi va ijodiy faollikning individual namoyon bo‘lishi	Differensial topshiriqlar, individual mashg‘ulotlar, moslashtirilgan yondashuv

Jadvalda keltirilgan determinantlar bir-biridan ajralgan holda emas, balki o‘zaro ta’sirlashuvchi yaxlit tizim sifatida namoyon bo‘ladi. Masalan, talabaning musiqiy tasavvuri yangi ijodiy g‘oyalarni shakllantirishga yordam bersa, ichki motivatsiya ushbu g‘oyalarni amaliy faoliyatga tatbiq etishga undaydi. Emotsional sezgirlik yaratilayotgan yoki ijro etilayotgan musiqiy asarning badiiy mazmunini boyitadi, shaxsiy-irodaviy sifatlar esa ijodiy faoliyatdagi qiyinchiliklarni yengib o‘tish imkonini beradi.

Kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishda musiqiy improvizatsiya alohida metodik ahamiyatga ega. Improvizatsiya talabaning oldindan belgilangan yagona namunaga tayanmasdan, mavjud musiqiy bilim va tajribasi asosida mustaqil badiiy yechim yaratishiga imkon beradi. Bunda talaba ohang, ritm, sur’at va musiqiy ifoda vositalaridan erkin foydalanish orqali ijodiy tafakkurini faollashtiradi.

Shuningdek, musiqiy kompozitsiya yaratish, turli janrdagi asarlarni qiyosiy tahlil qilish, bir musiqiy mavzuni turli xarakterlarda ijro etish va guruhiy ijodiy loyihalarda qatnashish ham kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishning samarali vositalari hisoblanadi. Ushbu faoliyat turlari talabalarning nafaqat individual ijodkorligini, balki hamkorlikda fikrlash, boshqalarning ijodiy g‘oyalarini qabul qilish va o‘z nuqtayi nazarini asoslash qobiliyatlarini ham rivojlantiradi.

Metodologik jihatdan muhim jihatlardan biri – kreativ qobiliyatlarni baholashda individual rivojlanish dinamikasini hisobga olishdir. Bunda barcha talabalar uchun yagona ijodiy natija talab qilinmasligi, aksincha, har bir talabaning dastlabki imkoniyatlari va keyingi rivojlanish ko‘rsatkichlari o‘zaro taqqoslanishi lozim. Shunday yondashuv ijodiy faoliyatda psixologik bosimni kamaytiradi va talabaning o‘z imkoniyatlariga bo‘lgan ishonchini mustahkamlaydi.

Mazkur metodologik yondashuv asosida musiqiy ta’lim jarayonini tashkil etish talabalarning individual imkoniyatlarini hisobga olish, ijodiy mustaqilligini rag‘batlantirish va kreativ qobiliyatlarning kompleks rivojlanishini ta’minlashga xizmat qiladi.

XULOSA

Musiqiy faoliyat jarayonida talabalarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish murakkab, ko‘p komponentli va uzluksiz psixologik-pedagogik jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayonning samaradorligi nafaqat talabalarning musiqiy bilimlari va ijrochilik mahoratiga, balki ularning individual-psixologik xususiyatlari, ijodiy motivatsiyasi, emotsional sezgirligi, musiqiy tafakkuri va mustaqil faoliyat yuritish imkoniyatlariga ham bevosita bog‘liq.

Tadqiqot doirasida olib borilgan nazariy tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelindi.

Birinchidan, kreativ qobiliyatlar musiqiy faoliyatning turli ko‘rinishlarida namoyon bo‘ladigan yaxlit psixologik imkoniyat bo‘lib, u musiqiy asar yaratish, ijro etish, improvizatsiya qilish, musiqiy obrazlarni individual talqin etish va ijodiy qarorlar qabul qilish jarayonlarini qamrab oladi.

Ikkinchidan, talabalarning kreativ rivojlanishida kognitiv, motivatsion, emotsional, shaxsiy-irodaviy va individual-tipologik determinantlar o‘zaro bog‘liq holda faoliyat ko‘rsatadi. Mazkur omillarning har biri ijodiy faoliyatning muayyan jihatlarini qo‘llab-quvvatlaydi. Shu sababli kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishda faqat bitta psixologik ko‘rsatkichga tayanish yetarli emas.

Uchinchidan, talabalarning individual-psixologik xususiyatlarini hisobga olish musiqiy ta’limning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Bunda ta’lim jarayonida talabalarning qiziqishlari, musiqiy tajribasi, emotsional xususiyatlari, ijodiy faolligi va mustaqil ishlash imkoniyatlariga mos topshiriqlarni ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir.

To‘rtinchidan, musiqiy improvizatsiya, mustaqil kompozitsiya yaratish, musiqiy asarlarni turli usullarda talqin qilish va ijodiy loyihalarda ishtirok etish kreativ qobiliyatlarni faollashtiruvchi muhim faoliyat shakllari hisoblanadi. Ushbu mashg‘ulotlar talabalarning musiqiy tafakkuri, ijodiy mustaqilligi va o‘ziga bo‘lgan ishonchini rivojlantirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Beshinchidan, kreativ qobiliyatlarni baholashda faqat yakuniy ijodiy mahsulotga emas, balki talabaning ijodiy izlanish jarayoni, yangi g‘oyalar ishlab chiqishi, muqobil yechimlar taklif etishi va o‘z faoliyatini refleksiv tahlil qila olishiga ham e’tibor qaratish zarur.

Umuman olganda, musiqiy faoliyat jarayonida talabalarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishning muhim sharti individual-psixologik imkoniyatlar va ijodiy ta’lim muhitining uyg‘unligini ta’minlashdan iborat. Bunday yondashuv talabalarning mavjud musiqiy salohiyatini rivojlantirish bilan birga, ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatida mustaqil, tashabbuskor va ijodkor mutaxassis sifatida shakllanishiga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

[1] O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi O‘RQ-637-sonli “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.

[2] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-fevraldagi PQ-112-sonli “Madaniyat va san’at sohasini yanada rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori. – Toshkent, 2022.

[3] Lex.uz+1

[4] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 15-noyabrdagi PQ-391-sonli “Umumiy o‘rta ta’lim maktablarida musiqa madaniyati fani o‘qitilishini tubdan takomillashtirish hamda ushbu fan o‘qituvchilarining kasbiy faoliyatini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. – Toshkent, 2024.
[5] Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
[6] Guilford J.P. Creativity // American Psychologist. – 1950. – Vol. 5, No. 9. – P. 444–454.
[7] Amabile T.M. Creativity in Context. – Boulder: Westview Press, 1996.
[8] Burnard P. Musical Creativities in Practice. – Oxford: Oxford University Press, 2012.
[9] Sloboda J.A. The Musical Mind: The Cognitive Psychology of Music. – Oxford: Oxford University Press, 1985.
[10] Torrance E.P. The Search for Satori and Creativity. – Buffalo: Creative Education Foundation, 1979.